

אמנם חיה טמאה ודאי אסורה שהרי הגמרא במנחות [ו א] דרשה מהפסוק "ממשקה ישראל למנחה" שרק דבר המותר לישראל באכילה, מותר בהקרבה.

מותיב רבא על ריש לקיש ממה ששינוו בברייתא: **אילו היה נאמר "קרבן לה' בהמה"** ולא היה הכתוב מפרש צאן ובקר, הייתי **אומר** שיש מצווה גם בהקרבת חיה, כי חיה **בכלל בהמה, כענין שנאמר "זאת הבהמה אשר תאכלו: שור, שח כשבים, ושה עזים. איל וצביו" וגו'.** שמכאן למדנו שחיה בכלל בהמה היא. ולכך תלמוד לומר "בקר וצאן". ממה שפירט הכתוב בקר וצאן למדנו שדווקא בקר וצאן אמרתי לך להקריב, ולא חיה.

יכול לא יביא חיה, שאין בהבאתה מצווה, ובכל זאת, אם הביא כשר, ונאמר כך: הא למה זה דומה? לתלמיד שאמר לו רבו: הבא לי חטים! והביא לו חטים ושעורים. שאינו

כמעביר על דבריו, אלא כמוסיף על דבריו, וכשר?

תלמוד לומר "בקר וצאן" פעם נוספת, שנאמר "אם עולה קרבנו מן הבקר", ובהמשך "ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים", ודרשו חכמים ממה שפירטה התורה דבר זה פעם נוספת: רק בקר וצאן אמרתי לך להקריב, ולא חיה! שהמקריב חיה עובר על איסור, כי הא למה זה דומה? לתלמיד שאמר לו רבו: אל תביא לי אלא חיטין! והביא לו חיטין ושעורים. שאינו כמוסיף על דבריו, אלא כמעביר על דבריו, ופסול.

ומסיקה הגמרא: **תיובתא דריש לקיש, תיובתא.**

שינוו במשנה: וכולן, כל הפסולין שקיבלו את הדם במחשבת פסול של חוץ לזמנו וחיוץ למקומו, לא נפסל הזבח מחמת כן, כיון

להוסיף, וכמו כן כשאמרה תורה להביא מן הבהמה, דהיינו בקר וצאן, לכתחילה לא יביא מן החיה ואם הביא כשר, כי חיה בכלל בהמה היא. ולפי זה כתב, שיש לומר שפסול חיה טמאה [שרש"י למדו מדין "ממשקה ישראל למנחה"], נלמד אף הוא מדבר זה, כי לא אמר ריש לקיש שכשר, אלא בחיה טהורה שהיא בכלל בהמה טהורה. אבל בהבאת חיה טמאה, וודאי נחשב כמעביר על דבריו רבו, שהרי זה כמי שאמר לו רבו הבא לי חיטין, והביא לו חיטין וקטניות, שאין זה מוסיף על דבריו, אלא כמעביר עליהם, כיון שלא הביא לגמרי ממין שאמר לו רבו.

ובחזון איש הקשה על דבר זה, מדברי הגמרא בקידושין [נו ב], המרבה במפורש חיה טהורה לענין איסור חולין בעזרה.

ובאור שמח [איסורי מזבח ה ה] כתב כשיטה מקובצת שאין קדושה חלה על חיה טהורה, אולם כתב, שבאמת אסורה היא משום

10. הקשה השיטה מקובצת [אות ד], מדוע חיה טהורה גרעה מנקבה לעולה, שדינה שאם

דם שנעשתה בו זריקה, ושוב אינו ראוי לזריקה, כי נחשב שכבר נעשתה עבודה בדם זה, וממילא לא יועיל שיחזור הכשר ויקבל ויזרוק, או שנאמר, שזריקת פסול לעבודה, אינה נחשבת זריקה כלל, וממילא אינה עושה דין שיריים לדם הנותר, ויחזור הכשר ויקבל.

אמר ליה רבי יוחנן: איז לך זריקה פסולה

שאין זו עבודה כלל. ולכך אם יש דם הנפש, יחזור כהן הכשר לעבודה ויקבל דם אחר מהבהמה, וזורקו.

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: מי שהוא פסול לעבודה, וקיבל¹¹ וזרק את הדם, מהו שיעשה את הדם הנותר בצואר הבהמה¹² שיריים? האם נאמר, כיון שזרק הפסול לעבודה את הדם, חל בדם הנותר דין שיריי

עושה שיריים, ומדוע נקט רש"י את הספק באופן שגם הקבלה נעשתה על ידי פסול?!

12. כן פירש רש"י. והתוס' [ד"ה פסול] הביא בשם הר"ר אפרים שהעמיד הספק על שיריי הדם בכלי שזרק ממנו הפסול, האם מאחר וכל הפסולין שעלו על גבי המזבח לא ירדו, הרי יש לדם זה דין שיריי נתינה שדינם להישפך אל יסוד המזבח, או אין נחשבים שיריים ואסור לשופכם ליסוד, אלא ישפכו לאמה שבעזרה. וכתב בכתבי הגרי"ז, שמשמע מדברי התוס', שוודאי חל על דם זה דין שיריי נתינה, וכל הספק הוא אם יש עליו פסול וישפך לאמה או לא.

והקשה הגרי"ז, כיון שדין שפיכת שיריים ליסוד, הנו מדיני הקרבן, ואינו תלוי רק בדין הנתינה אם ריצתה או לא, הרי שהיות ונפסל הקרבן מחמת זריקת הפסול, כיצד יותר לשפוך את דמו ליסוד?!

ולכך העמיד דברי התוס' באופן שהיתה זריקת כשר מכוס אחד, ואחרי כן זרק הפסול מכוס אחר שבזה לא נפסל הזבח אחר שהיתה בו כבר זריקת כשר, וכיון שדם הכוס השני אינו נחשב שיריי נתינת דם הכוס הראשון [כפי שנפסק להלכה], הרי שהסתפקה הגמרא האם נתינת הפסול נותנת דין שיריים לדם הנותר בכוס, כיון ששמה זריקה, וישפך ליסוד, או שנדחה הדם מחמת זריקת הפסול ואסור לשופכו

חולין בעזרה, ואף ריש לקיש מודה בזה, ומחלוקתם היא, באופן שהעלה אברים אלו לשם עצים, כיון שמבואר בתוס' לקמן [עז] שהעלאת חולין בעזרה לשם עצים מותרת, הרי שבחיה טהורה סובר רבי יוחנן שאעפ"י שאינו עובר משום חולין בעזרה, מכל מקום אסור משום לאו הבא מכלל עשה של "מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" ועצים קרויים קרבן, כמבואר בתוס' במנחות [כ ב], וריש לקיש סובר שלא נאמר איסור בפסוק זה.

ובאבי עזרי [איסורי מזבח ה ה] תמה, שהרי הגמרא בהמשך, מקשה על ריש לקיש מהברייתא שמבואר בה שאם הביא חיה טהורה אינה כשרה לקרבן, וכן מבואר בדברי רש"י שכתב "בהמה מצווה להקריב וחיה רשות", הרי מבואר שעוסק בקרבן ולא בהעלאה לשם עצים, וודאי שאף חיה היא קרבן, ורק שאין מצווה בהקרבתה אלא רשות בלבד.

11. כתבו התוס' [ד"ה פסול] שבקבלה בלבד לא הסתפקה הגמרא, כי וודאי אין קבלת פסול עושה שיריים, וכפי המבואר במשנה שאם קיבלו הפסולין במחשת פסול, יחזור הכשר ויקבל. וברש"י העמיד את ספק הגמרא באופן שקיבל הפסול את הדם וזרקו. והקשה בכתבי הגרי"ז, הלה עיקר דין שיריים נעשה על ידי הזריקה, וא"כ הוא הדין בנעשתה קבלה על ידי כשר, והזריקה על ידי פסול, יש להסתפק אם זריקתו

ומרצה זריקה זו לפיגולו דהיינו, שלגבי קביעת פיגול ופסול בקרבן, מצינו ששמה זריקה, שאף המחשב מחשבת פיגול בעבודות הקודמות לזריקה, אין הפיגול חל בקרבן אלא בשעת זריקת הדם, והיא

שעושה דין שירים לדם הנותר, אלא זריקה הנעשית במחשבת פיגול¹³ או פסול, שחישב לאכול את בשר הזבח חוץ לזמנו או חוץ למקומו שלמרות שהיא זריקה פסולה, נחשבת למעשה זריקה, והטעם הואיל

ליסוד.

הזריקות, לפסול את הקרבן משום פיגול, כדין שתי עבודות הנעשות במחשבת חצי זית, שמצטרפות זו עם זו. אבל כיון שכבר נעשה דין שירים על ידי זריקה ראשונה, שוב אין זריקה שניה נחשבת זריקה, ואינה פוסלת במחשבה כלל.

והחזון איש כתב, שאף לדעת רש"י שביאר הספק על שירים שבצואר הבהמה, מודה הוא לדברי התוס' בשם הר"ר אפרים, שהספק הוא גם על השירים שבכלי, ושני ספקות אלו תלויים זה בזה, והינו, שאם זריקת פסול אינה נחשבת זריקה, הרי שלא נחשב שנעשה זריקה בקרבן זה, ויחזור הכשר ויקבל ויזרוק, ומטעם זה אין לדם הנותר בכלי דין שיירי נתינה, כי על אף שקלט המזבח את הדם הנזרק, אין זה עושה שירים, ולכן אף על פי שדין הדם שעלה לא ירד, וכשזרק הדם מעל אור המזבח, נחשב כל הדם כנקלט על גבי המזבח, אף על פי כן לא ישפך הדם הנותר לאמה, כי מאחר ואין לו דין שירים, הרי הוא כדבר שאינו ראוי למזבח שדינו לירד, אולם אם זריקת פסול נחשבת זריקה, נמצא שכבר נעשית זריקה בקרבן זה, ולא יועיל שיחזור הכשר ויקבל, ומטעם זה גם כן ישפך הדם הנותר ליסוד כדין שיירי הדם, כי מאחר ושירים אלו כבר נקלטו על המזבח בעת הזריקה, דינם כעלה ששוב לא ירד. ולפי זה, מה שאמרה הגמרא שזריקת פיגול עושה שירים, היינו לגבי שיירי הדם הנותר בכלי שדינו להישפך ליסוד, מחמת שקלטו מזבח, ואף על פי שהוא פסול, ישפך ליסוד מדין אם עלה לא ירד.

אולם הקשה, מדברי הגמרא בהמשך האומרת שזריקה במחשבת פיגול עושה דין שירים, וכיון שנפסל הדם משום פיגול, היאך ישפך ליסוד? משמע בדברי הגמרא, שזריקת פיגול נותנת דין שירים לדם הנותר בצואר הבהמה, והקשה בכתבי הגרי"ז, כיון שכבר נפסל כל הקרבן משום פיגול, הרי שאף ללא דין שירים אין לקבל שוב את הדם, ואף קבלה שאינה עושה דין שירים, אם נעשתה במחשבת פיגול פסלה את כל הקרבן, ומה נתחדש בדין זה שזריקת פיגול עושה שירים? ובאבי עזרי הוכיח מכת קושיא זו, כפירושו [שהובא לעיל] בדברי הרמב"ם הסובר, שאין הנדון כאן על דין שירים, אלא על עבודת הפסול, אם שמה עבודה ופוסלת את הזבח, וזהו שענה רבי יוחנן, שאין לך עבודה פסולה ששמה עבודה, אלא בזריקה המרצה לפיגול, שעל אף שנעשתה בקרבן שכבר נפסל במחשבה שחישב בעת העבודות שקדמו לזריקה, מכל מקום שמה עבודה.

ותירץ הגרי"ז, שאלמלא דין שירים, היה הדין שאם קיבל פעם נוספת את הדם וזרקו, שוב לא ירד, כדין כל הפסולין שאם עלו לא ירדו. אבל כיון שזריקת פיגול עושה דין שירים לדם הנותר, דהיינו שנעשה כבר זריקה בקרבן זה, הרי שהזריקה הנוספת אין שמה זריקה, ודין הדם לירד. עוד כתב, שאלמלא דין שירים, יהיה הדין שאם זרק במחשבת פיגול על חצי זית, ואחר כך קיבל פעם נוספת זרק אף אותו במחשבת פיגול על חצי זית, תצטרפנה שתי

דין שירים לדם הנוותר, הוא הדין כופ פסול נמי משוי שירים, ואי סובר אתה שזריקת פסול לא משוי שירים, הוא הדין כופ פסול נמי לא משוי שירים, ודין אחד לשניהם.

רב ירמיה מדיפתי מתני, שנה את הספק הכי: בעי מיניה אביי מרבה: קיבל את הדם בשני כוסות, ונתן את כל מתנות הדם רק מאחד מהם, כופ זה מהו שיעשה את הכירו, את הכוס השני דחוי או שירים? האם נאמר כיון שלא נתן ממנו על קרנות המזבח נחשב הדבר כמי שדחהו בידים, ואין לשפוך אותו אל יסוד המזבח כדין שיירי דם הניתן על המזבח, אלא דינו כדם שלא ניתן ממנו מתנות המזבח, שאינו נשפך ליסוד אלא שופכו לאמה שבעזרה, ומשם הולך לנחל קדרון, או שמא נאמר, שהכוס הראשון שנתן ממנו עושה דין שירים אף לדם הנמצא בכוס השני, ונמצא שדם הכוס השני דינו הוא כדין שיירי נתינה, הנשפכים ליסוד.¹⁵

אמר ליה רבה: דבר זה, הוא פלוגתא דרבי אלעזר ברבי שמעון ורבנן. דתניא: הפסוק

הקובעת שם פיגול בקרבן, וכיון שיש לה שם זריקה¹⁴ לענין פיגול, נחשב הדם הנוותר שיירי זריקה, ושוב אין לקבלו ולזורקו.

אבל זריקה שפסולה הוא מחמת שנעשתה על ידי מי שפסול לעבודה, אינה נחשבת זריקה כלל, ויכול לחזור כהן כשר ולקבל ולזורק את הדם, ולהכשיר את הזבח.

רב זביד מתני את ספיקו של ריש לקיש הכי: בעא מינה ריש לקיש מרבי יוחנן: כופ דם פסול, כגון שיצא חוץ לעזרה, ונפסל משום יוצא, וזרקו כהן כשר, מהו שיעשה את הדם הנוותר בצואר הבהמה שירים של זריקה זו ושוב לא תהיה תקנה לקרבן על ידי שיחזור ויקבל, או שנאמר, שזריקת דם פסול, לא נחשבת זריקה, ואין לדם הנוותר דין שייריים, ויכול לתקן הזבח על ידי שיחזור כהן כשר ויקבל ויזורק?

אמר ליה רבי יוחנן: פסול גופיה שזרק את הדם מאי סבירא לך בזה לענין דין שייריים? אי סובר הינך שזריקת פסול לעבודה משוי

בעת הזריקה, הרי שקבלת פסול במחשבת פיגול אינה עושה שייריים, והרי היא כקבלת פסול שקיבל בלא מחשבה. וכן דייק מדברי רש"י [ד"ה אין לך] שהוסיף על דברי הגמרא וכתב "אין לך זריקה פסולה וכו'".

15. בכתבי הגר"ז חקר, האם ספק הגמרא הוא בדין שייריים, והיינו, שהסתפקה הגמרא האם חלות דין שייריים בא מחמת הזריקה שנעשתה באותה כוס, ואילו הדם שבכוס השני שלא נעשה בו מעשה זריקה, לא חל בו דין שייריים על ידי נתינה זו, או שזריקה מכוס אחד נחשבת מעשה זריקה על כל הדם, ואף זה שבכוס השני. או

14. כתב השפת אמת, על אף שספק הגמרא היה על זריקה אם עושה שייריים, מכל מקום למסקנא, שבמחשבת פיגול עושה שייריים, הרי שהוא הדין אם קיבל הפסול במחשבת פיגול, עושה קבלתו שייריים. כי עיקר הטעם שמחשבת פיגול עושה שייריים, הוא משום שעל ידי מחשבתו נעשה פיגול ולא שייך לדון את המעשה כלא עשאו, שהרי מביא הוא לחיוב כרת, ומה שאין כן בסתם עבודת פסול שהיא כלא עשה כלום, וכיון שכן, הרי שטעם זה שייך גם בקבלה.

אולם בטהרת הקודש מבואר, כיון שאין הפיגול חל בעת המחשבה שחישב בקבלה, אלא

לומר "ואת כל דמה ישפך". מלמד הכתוב שבאופן זה, שנתן מתנה מכל ארבעת הכוסות, הדם הנותן ככולן יש לו דין שיריים, ולכך הוא נשפך ליסוד.

יכול נאמר שאף אם נתן את כל ארבע מתנות רק מכוס אחד, יהו כולן נשפכין ליסוד? תלמוד לומר "ואת דמו ישפך", ששופך רק חלק מהדם. הא כיצד? הוא, דם הכוס שממנו נתן, נשפך ליסוד. לפי שהוא שיירי הדם של המתנות. והן, הדמים שביתר הכוסות,¹⁶ נשפכין לאמה. לפי שהם נדחו מלהינתן על המזבח.¹⁷ הרי שכוס עושה את חבירו דחוי, ובכך נתיישרה הסתירה בין

למעלה, בתחילת פרשת חטאות, העוסק בשעיר נשיא, הוא אומר לגבי שיירי הדם מהנתינות, "את דמו ישפך אל יסוד מזבח העולה" [ויקרא ד], ולא אמר לשפוך את "כל" דמו. ואילו הפסוק למטה, בהמשך פרשת חטאות, העוסק בחטאת יחיד, הוא אומר "ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח". והרי זו לכאורה סתירה בדברי הפסוקים אם יש לשפוך את כל הדם או רק חלק ממנו. ובהכרח ששני פסוקים אלו עוסקים בשני אופנים שונים, כשהאחד בא ללמד מניין לחטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות, ונתן מתנה אחת מכוס זה ומתנה אחת מזה וכן מכולם, שדינן שכולן נשפכין ליסוד? תלמוד

שאינן כן בזה שאי אפשר לו לתת מכולם, שהרי נותנים רק ארבע מתנות, לא נדחה הכוס החמישי. והביא ראייה מהגמרא בתמורה [כג א] האומרת לגבי מפריש חטאת ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאה הראשונה, ונטל אחת מהן והקריבה, השניה מתה, כיון שדחאה בידים, ומבואר בזה, שאף במקום שאי אפשר לו להקריב אלא אחת, נחשב דיחוי, והוא הדין בנדון דנן, והטעם, כי מאחר ונטל את זה ולא את האחרת, נחשב דיחוי בידים.

17. הרמב"ם [מעשה הקרבנות, יט יג] כתב לגבי חיוב על זריקת דם בחוץ, שאם קיבל את הדם בכוס אחד, והקדים ונתן ממנו בפנים, ואחר כך נתן ממנו בחוץ פטור, מפני שהדם שנתן בחוץ שיריים הוא. אבל אם קיבל בשני כוסות, בין שנתן שניהם בחוץ, או אחד בחוץ ואחד בפנים, או אחד בפנים ואחד בחוץ, חייב. והשיג עליו הראב"ד, וכתב, שבנתן אחד בפנים ואחד בחוץ, אין לו להתחייב, משום שבין לטובר כוס עושה חבירי שיריים ובין לטובר שעושה דחוי, אין דם הכוס השני ראוי לפנים, ואין להתחייב

שהספק הוא, בדין דיחוי, והיינו, שאמנם מצד מעשה הזריקה, נחשב כל הדם שיריים. אבל מכל מקום כיון שזרק רק מכוס אחד, נעשה חבירו דחוי, ומחמת כן לא חל בו דין שיריים הנשפכים ליסוד.

ובחדושי רבנו חיים הלוי [מעשה הקרבנות יט א ד"ה והנה], נקט בפשיטות שדם הנתקבל בכוס אחד, ונתן ממנו לכוס אחר, חל דין שיריים מכוס אחד על חבירו.

אלא שהעיר המנחת אברהם, מדברי רש"י בסוגייתנו, שביאר את ספק הגמרא כמה שעל ידי שלא נתן מהכוס השני על הקרבנות, נחשב שדחאו בידים, ולכך דחוי הוא, הרי שסובר שבעיקר דין שיריים נחשב זריקה על כל הדם, ורק משום דחיה סברה הגמרא לומר שהוא דחוי.

16. המקדש דוד [לג ב, ד"ה ובחטאת] דן באופן שקיבל את דם החטאת בחמשה כוסות ונתן מארבעה, האם אף בזה נדחה כוס החמישי, והיינו, שיתכן לומר כי רק באופן שקיבל בארבעה כוסות, שהיה לו ליתן מכולם ונתן רק מחלקן, נדחו אותן כוסות שלא נתן מהם, ומה

ברבי שמעון ורבנן.

ומקשינן על רבי אלעזר ברבי שמעון: **והכתיב "ואת דמו ישפך"**, ומשמע שיש אופנים שרק חלק מהדם נשפך ליסוד, וזה מורה לכאורה כדברי רבנן, שיש לחלק בין נתן מכולן לנתן מאחד מהן!?

ומתריצינן: **אמר רב אשי: החווא פסוק של "ואת דמה ישפוך"**, בא ללמד למעוטי **שירים שבצואר בהמה**,¹⁸ שנעשו שירים של הדם שנתקבל בכלי, ואינם נשפכים ליסוד אלא שופכן לאמה.

הפסוקים. כי הפסוק המורה על שפיכת כל הדם, עוסק באופן שנתן מכל הכוסות, ואילו הפסוק המורה על שפיכת חלק מהדם, עוסק באופן שהנתינה על המזבח נעשתה מכוס אחד בלבד.

רבי אלעזר ברבי שמעון חולק ואומר: מנין לחטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות, ונתן ארבע מתנות מכוס אחד, שדינן שכולן נשפכין ליסוד ואינם דחויים? תלמוד לומר "ואת כל דמה ישפך". הרי שסובר רבי אלעזר כי כוס עושה את חבירו שיריים. ונמצא דבר זה שנוי במחלוקת רבי אלעזר

עליו משום זריקת חוץ.

ובחדושי רבנו חיים הלוי הוסיף להקשות, מדברי הגמרא לקמן [קיא ב] האומרת, שלשיטת תנא קמא הסובר כוס עושה חבירו דחוי, וודאי שאין להתחייב על זריקת כוס השני בחוץ.

וכתב לייסוד, שיש לחלק בין דין דחוי לדין שיריים, והיינו, שדין שיריים ענינו הוא בשם שיריים שחל עליהם מחמת היותם שיירי דם הנזרק על המזבח, ואשר משום כך דינם הוא להישפך ליסוד המזבח, שלא היו ראויים לו קודם זריקה, והיא זו שהכשירם לכך. מה שאין כן בדין דחויים, שלא חל עליהם שום דין, ורק כיון שנעשו בקרבן כל דיני הדם בלעדי דמים אלו, ממילא נעשו דחויים מלהינתן על המזבח.

ולפי זה יש לומר, כי באופן שעדיין לא ניתנו כל מתנות הדם, הרי שהדם הנותר בכוס, מלבד מה שיש בו דין זריקה, חל בו גם דין שיריים, כי היות שכבר נעשתה בו הזריקה המעכבת, הרי הוא שיירי אותה זריקה, וחל בו גם דין שפיכה ליסוד מחמת כן. וכיון שחל בו דין שיריים, יש לומר שעל אף שעדיין יש לו דין זריקה, מכל מקום שם שיריים שבו מפקיעו מלהתחייב עליו משום זריקת חוץ. ומעתה יש לבאר שיטת

הרמב"ם, כיון שהוא עוסק באופן שעדיין לא נתן את כל מתנות הדם [כפי שמתבאר בתחילת דבריו, שכתב "הזורק מקצת מתנות בחוץ חייב", ומשמע שנתינת חוץ היתה מאותן מתנות האמורות להינתן בפנים], הרי שעל הדם הנותר באותו כוס, שחל בו דין שיריים, פטור משום זריקת חוץ. ומה שאין כן הדם שבכוס השני, שאינו נחשב שיריים, ואף דחוי לא, שהרי לא הסתיימו עבודות הדם בקרבן זה, והוא ראוי לזריקת פנים, הרי שיש לחייבו משום זריקת חוץ. ואמנם הגמרא לקמן עוסקת באופן שכבר נתקיימו כל מתנות הדם, ואף הדם שבכוס השני נדחה, ולכך פטור עליו משום זריקת חוץ.

18. המקדש דוד [לג ב, ד"ה אמרינן בזבחים] העלה כמה צדדים בביאור דין זה ששיריים שבצואר בהמה אינם שיריים ונשפכים לאמה, א. משום דין דיחוי, ועל אף שרבי אלעזר הסובר שכוס עושה את חברו שיריים, היינו רק כשנתקבל דם זה בכלי. אבל דם שלא נתקבל כלל נחשב דחוי לגמרי. ב. דין שיריים הוא רק בדם שהיה ראוי לזריקה בשעת זריקת הדם. אבל דם שבצואר שעדיין לא נתקבל בכלי באותה

הכהן את המחיתה בימינו ואת הכף בשמאלו. אבל **כלי חול**, שאין לו הכשר בשום אופן, לא יהיה לו הכשר בחזרה, ולכך שנתה המשנה שאף בזה כשר.

ואי אשמעינן המשנה את דין נתינה לכלי חול, הייתי סבור שהטעם שאינם פוסלים, הוא **משום דחזו** כלי חול לקדושינהו על ידי שיקדישם ויהיו ראויים מחמת כן לקידוש הדם. אבל **הנך**, שנשפך הדם על הרצפה שאין היא ראויה לקדוש הדם, אימא לא יהיה לו תקנה, לכך **צריכא**, הוצרך התנא לומר כל אלו הדינים במשנתנו.

ומקשינן על עיקר דין זה שלא נפסל הדם מחמת היותו מונח במקום שאינו ראוי: וליהוי ליה דם זה דחוי, כדין כל דבר שעמד ליקרב, ונדחה מחמת פסול או עיכוב אחר, ¹⁹ שאף לאחר שנסתלק הפסול, אינו חוזר לעמוד ליקרב, והוא הדין לדם זה שהיה ראוי לעבודה, ונדחה ממנה בהיותו מונח במקום הפוסלו לעבודה, ששוב לא יחזור להיות ראוי אחר שנדחה, ומדוע אמרה המשנה שיש לדם זה תקנה בחזרה.

ומתריצין: אמר ליה רבינא לרב אשי, הכי אמר רב ירמיה מדיפתי משמיה דרבא: הא מני, התנא של המשנה, הני המצרי הוא,

שנינו במשנה: **קיבל הכשר ונתן לפסול**, יחזיר לכשר, ועוד שנינו שם, קיבל בימינו ונתן לשמאלו, יחזיר לימינו. קיבל בכלי קדש ונתן לכלי חול, יחזיר לכלי קודש. נשפך מן הכלי על הרצפה, ואספו, כשר.

וצריכא למשנה לפרט בכל אלו הדינים, שיש להם תקנה בחזרה למצב הקודם, הגם שהכלל בהם הוא אחד: דם שנתקבל בכשרות, אפילו אם שהה אחר כך במצב שאינו ראוי להיות כך, אינו נפסל.

דאי אשמעינן רק את דין קיבל הכשר ונתן לפסול שהוא כשר על ידי חזרה, הרי **אמינא מאי פסול** שעליו דיברה המשנה כהן **טמא**, ולכך אין הנתינה לידי פוסלת, מאחר דחוי כהן טמא לעבודה ציבור לכתחילה, ומשום כך דינו שבקרבן יחיד יש לו תקנה בחזרה. אבל נתינה ליד **שמאל** שאינה כשרה לעבודה אף בקרבן יחיד, היה מקום לומר שלא תועיל לה חזרה, ולכך הוצרכה המשנה לשנות דין נתן לשמאלו שכשר.

ואי אשמעינן המשנה את דין נתינה ליד **שמאל**, ולא היתה שונה את דין נתינה לכלי חול, היה מקום לומר שמה שאין נתינה לשמאל פוסלת, הוא משום דאית ליה ליד שמאל הכשירא ביום הכיפורים שבו נוטל

בכלי, ומבואר בזה שדם שלא נתקבל הרי הוא פסול, והיינו כהצד הראשון שמשום דחוי הוא נפסל.

19. משמע שקושיית הגמרא מוסבת על כל האופנים שהוזכרו לעיל, והקשו התוס' [ד"ה ולהוי דחוי], בנתן הכשר לפסול, מדוע יחשב דחוי, הרי אין הפסול משמש אלא כאיצטבא ולא

שעה, ולא היה ראוי לזריקה, אין לו דין שיריים. ג. אין קבלה לאחר זריקה, וכיון שבשעת זריקה היה הדם בצואר הבהמה, הרי שלא יועיל מה שיקבלו לאחר מכן, והרי הוא מחוסר קבלה, ואינו ראוי למזבח.

והביא את דברי התוס' בפסחים [סה א ד"ה שמא] שכתבו כיון שאסור ולזרוק דם פסול על המזבח, הרי שאין לזרוק עליו דם שלא נתקבל

דלית ליה דין זה של דחויין.

דתניא לענין שני שעירי יום הכיפורים המעכבים זה את זה, שאם מת השעיר המשתלח, אין להקריב את שעיר החטאת אלא אם יביאו שעיר אחר תחת זה שמת. ונחלקו התנאים בדבר זה, יש שסובר שאף אם קודם שחיתת שעיר החטאת מת השעיר המשתלח, נדחה שעיר החטאת מלהיקרב, ויש להביא שני שעירים אחרים, ויש שסובר, שבאופן זה לא נדחה שעיר החטאת, כי בעלי חיים אינם נדחין, ורק אם לאחר השחיטה מת השעיר המשתלח, כאשר דם השעיר הנשחט התקבל בכוס, נדחה דם זה מעבודותיו, ויש להביא שני שעירים אחרים. אולם **חנן המצרי אומר: אפילו דם השעיר**

נשחט נמצא כבר **בכוס**, כי כבר נתקבל דמו, **מביא** את **הבירו** של השעיר הנשחט ו**מזווג** לו, ועושה את שניהם לזוג אחד, וכשרים. הרי שסובר חנן המצרי שאין דין דיחוי כלל, ואף אם לאחר שהיה ראוי להקרבה, בא לידי מצב הפוסלו, יש לו תקנה בחזרה למצב הראוי בו.

רב אשי אמר לתרץ מדוע אין במשנתנו דין דיחוי: **כל שבידו לתקן ולהחזיר הדבר לכשרותו לא הוי דחוי** מחמת אותה שעה שלא היה ראוי בה, ולכך, לא נדחה הדם כיון שבידו לתקן ולהחזירו לקדמותו, ומה שאין כן בשעיר המשתלח שמת, אין זה בידו להביא אחר, כי מי אמר שינתן לו שעיר אחר.²⁰

ידחה השעיר הנשחט, ויחשב דבר זה כבידו לתקן, אין הדבר כן!?

ולכך כתב הקרן אורה לבאר, שדווקא דם הנשפך שלא חל עליו שום פסול מחמת כן, ואין הרצפה משמשת אלא כאיצטבא שאינה פוסלת, נחשב בידו לתקן, משום שבידו לקבלו לכלי שרת, והרי זה עומד לחזור למה שהיה בתחילה. אבל דיחוי דם שעיר, לא יועיל לו מה שבידו לזווג לו שעיר אחר, כי מכל מקום בשעה זו יש שם פסול על הדם, ולא כדם הנשפך שלא חל עליו שם פסול כלל.

ולפי זה יישב את דברי התוס' [ד"ה כל שבידו] שטרחו לבאר מדוע הדם שענביו מרובים מעליו, ביום טוב של סוכות נחשב דחוי, כי על אף שבידו למעטן, אין זה נחשב בידו, כיון שאסור לעשות זה ביום טוב. ולדברי הקרן אורה מבואר, שהיות ויש עליו שם פסול הרי לא מועיל מה שבידו לתקנו. וכן מה שביארו התוס' לגבי מי שהפריש קרבן, והמיר דתו, נדחה הקרבן משום כך, ואין זה נחשב בידו לתקנו,

גרע זה גרע מנתן את הכלי על האבן שמבואר במשנה ביומא [נג ב] שכך היה עושה הכהן בעבודת יום הכפורים, ולא הקשתה שם הגמרא שיחשב בדחוי מחמת כן!?

ולכך כתבו, כי אין קושיית הגמרא מוסבת אלא על נתנו לכלי חול, ועל נשפך מן הכלי על הרצפה. והקשה הקרן אורה, אם כן, מדוע לא אמרה הגמרא לעיל בצריכותא של כל פרטי הדינים במשנה, שהחידוש בכלי חול הוא בזה שאין אומרים שנחשב דחוי, שדבר זה אין ללמדו ממדין נתן לפסול או לשמאל!?

ולכך כתב, שקושיית הגמרא מוסבת רק על דין נשפך הדם על הרצפה, שבזה היה מקום לומר שנחשב דחוי מחמת שפסק מלהיות ביד כח אדם. אבל יתר הדינים שבמשנה שבהם נמצא הדם ביד האדם, פשוט שלא נדחה, ואין זה אלא מעשה איצטבא בעלמא.

20. כן פירש רש"י, והקשה הקרן אורה, וכי באופן שמוכנים לפניו שני שעירים נוספים, לא

כי, כאמור, מאחר והיו קרבנות רבים, ונבהלים לעשותם, הרי שאם נשפך דם אחד הקרבנות על הרצפה קודם זריקה, נמצא כוס זה שמעורב בו מכל הדמים שהיו שם, מכשיר את הקרבן בזריקתו, והגם שסובר רבי יהודה דין דחויין, אף על פי כן לא נדחה דם זה שנשפך, והיינו משום שבידו לאוספו, ואם כן שמע מינה שסובר רבי יהודה כל שבידו לא הוי דחוי.

ומסיקה הגמרא: שמע מינה!

גופא, תניא: רבי יהודה אומר: כוס אחד היה ממלא מדם התערובת, שאם ישפך אחד מהם נמצא שהוא מכשיר. אמרו לו לרבי יהודה: כיצד יהיה כשר על ידי שיאספו ויזרקוהו, וחלא דם זה שנשפך לא נתקבל בכלי, ושנינו במשנה לעיל [כה א] שאם נשפך הדם מצואר הבהמה לרצפה, ולא התקבל לכלי, פסול!?

ומקשינן על חכמים: מנא ידעי חכמים שלא נתקבל הדם בכלי, והלא לא דיבר רבי יהודה על מעשה שהיה, אלא אמר סברא לחשוש שמא נשפך דמו של אחד מהן!?

אמר רב שייא: כוותיה דרב אשי מסתברא שדבר שבידו לתקנו, אינו נדחה. שהרי מאן שמעת ליה דאית ליה דין זה של דחויין שאינם חוזרים ונראים? רבי יהודה הוא. **דתנן: ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם של השעיר הנשחט, ימות השעיר המשתלח,** ויביא במקומם שני שעירים אחרים, כי מאחר ונשפך הדם של השעיר הנשחט, נדחה השעיר המשתלח, כי אין בן זוגו יכול להקרב עתה. וכן אם מת המשתלח, ישפך הדם של השעיר הנשחט, כיון שנדחה מהקרבה, הרי שסובר רבי יהודה דין "דחויין".

ומאידיך, שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר, כל שבידו — לא הוי דחוי.

דתניא, לענין דם של קרבנות פסח שהיה על הריצפה [לאחר קבלתו בכוס], לפי שהיו שוחטים הרבה מאד קרבנות פסח, והיו ממהרים לעשותו, והיה נשפך הדם של כמה מהקרבנות על ריצפת העזרה, והיו הדמים מתערבים יחד: **רבי יהודה אומר, כוס אחד היה ממלא אחד הכהנים מדם התערובת של כל הקרבנות אחר שנתערבו כל הדמים שברצפת העזרה זה בזה, וזורקו זריקה אחת כנגד היסוד.**

הכהן, אלא תלוי בגזבר של הקדש שהרי שעירי קרבן ציבור הם.

עוד כתב בגדר דין זה, שלא די במה שהדבר בידו, אלא צריך שיהיה עומד לכך, והוכיח כן מדברי התוס', שכתבו שבנשפך הדם, נחשב בידו לתקנו משום שמצווה לאוספו, והיינו שמשום כן נחשב עומד להיתקן, וכן בהמיר דת, שאינו עומד לחזור, לא נחשב בידו לתקנו.

כיון שבעת שהמיר דת לא היה בדעתו לתקנו, ואין בזה מעלת בידו לתקנו, ולדברי הקרן אורה מתבאר, שהיות ונפסל הקרבן בעת שהמיר דתו, אין זה בידו לתקנו.

אמנם במקדש דוד [לג ב ד"ה הקשו התוס'] כתב, שבידין בידו לתקן, צריך שיהיה זה ביד הכהן המקריב את הקרבן, ולכך אף אם יש שעירים אחרים במקדש, מכל מקום אין זה ביד